

INITIATIEFADVIES

Het Brussels Industrieplan

20 december 2018

Aanvraag behandeld door

Initiatiefadvies

Commissie Economie - Werkgelegenheid -
Fiscaliteit - Financiën, Commissie Ruimtelijke
Ordening - Mobiliteit en Commissie Leefmilieu

Aanvraag behandeld op

19 oktober, 6 en 26 november 2018

Advies uitgebracht door de Plenaire zitting op

20 december 2018

Vooraf

De opstelling van een Brussels industrieplan is voorzien in de Strategie 2025¹ en maakt deel uit van de prioriteiten die tijdens de jaarlijkse Sociale Toppen - sedert deze van 5 oktober 2016 - werden bepaald.

Teneinde bij te dragen tot dit denkproces, heeft de Economische en Sociale Raad op 8 juni 2017 een colloquium gewijd aan het nieuwe industriebeleid voor Brussel. Tijdens die dag hebben sprekers uit de academische, ondernemers-, syndicale, politieke en publieke wereld ideeën uitgewisseld over het vraagstuk van het behoud en de ontwikkeling van een stedelijke industrie in het Brussels gewest.

In het verlengde van dit colloquium hebben de Raad en perspective.brussels vervolgens rondetafelgesprekken georganiseerd voor de sociale gesprekspartners en de Brusselse besturen, met als opdracht, de debatten van het colloquium van 8 juni 2017 verder te zetten.

Tijdens de Sociale Top van 25 september laatstleden heeft de minister van Economie en tewerkstelling herinnerd aan de noodzaak voor het Brussels gewest om zich van een industrieplan te voorzien. Een eerste verkennende studie van het IGEAT (ULB) moest de situatie van de Brussels industrie objectiveren en denkpistes bepalen voor de ontwikkeling van stedelijke productieactiviteiten. Op basis hiervan werden met de steun van een extern consultant (BDO) prospectiewerkzaamheden gelanceerd teneinde tegen het einde van het jaar tot een Brussels industrieplan te komen.

Uit bezorgdheid om de sociale gesprekspartners bij de opstelling van het industrieplan te betrekken, heeft de minister van Economie en tewerkstelling aan de Raad gevraagd om hieraan bij te dragen met een gedetailleerde visie van de richting die de Brusselse industrie moet uitgaan. Deze bijdrage maakt het voorwerp uit van onderhavig initiatieadvies.

Advies

Overleg en coherentie

Alvorens tot de kern van de zaak te komen, wenst **de Raad** te onderstrepen dat dit advies een van de bijdragen (colloquium van 8 juni 2017, rondetafelgesprekken van 13 juni 2017...) van de sociale gesprekspartners vormt tot de opstelling van het Brussels industrieplan. **De Raad** dringt erop aan dat met zijn beschouwingen in dit initiatiefadvies rekening zou worden gehouden bij de opstelling van het plan. Behalve de sectorale benadering in het kader van verschillende workshops (waarbij de Raad helaas niet werd betrokken) moet het Brussels industrieplan eveneens een intersectorale benadering bevatten, zoals deze door de Raad wordt geformuleerd. Hij vraagt om de resultaten van de studie van BDO te ontvangen en om op actieve wijze bij het vervolg van de opstelling van het Brussels industrieplan te worden betrokken.

Het industrieel beleid is een thema waarvoor de patronale en syndicale verwachtingen op elkaar kunnen aansluiten : opleiding, de oprichting van industriële activiteiten, de bestending van het industrieel weefsel, de vrijwaring en promotie van gronden en oppervlakten waarvan gebruik kan worden gemaakt, mobiliteit, enz. Deze toenadering is een troef die beter moet worden aangewend om het scheppen van duurzame en kwaliteitsvolle arbeidsplaatsen te Brussel te verzekeren. **De Raad** betreurt de laattijdige opstelling van dit plan tijdens de legislatuur.

¹ Beleidswerf 6 van Doelstelling 10 van Pijler 1 : « In die context zal de Regering een industrieel actieplan uitwerken ».

Gelet op het transversaal karakter van het industrieel vraagstuk, moet het Brussels industrieplan volgens **de Raad** op basis van één gemeenschappelijke visie door de hele Regering worden gedragen en moet er worden samengewerkt door de verschillende gewestelijke besturen. De verschillende gewestelijke bevoegdheden kunnen immers niet afzonderlijk in aanmerking worden genomen bij de uitstippeling van een industrieel beleid voor Brussel. De uitdagingen zijn talrijk in termen van ruimtelijke ordening, economie, tewerkstelling, leefmilieu, fiscaliteit, huisvesting, mobiliteit, onderzoek en ontwikkeling, en ga zo maar door.

Het Brussels industrieplan mag in dit opzicht de verschillende plannen, normen en programma's die reeds voorhanden zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (voorbeelden : GPDO, GBP, Strategie 2025, GPCE, Good Food, GOOD MOVE, GIP, strategisch goederenvervoerplan, Opleidingsplan 2020, enz.) niet buiten beschouwing laten. Het zou bovendien nuttig zijn om ook de conclusies van de werkgroep van het platform « CiReDe » (Circular Regulation Deal) in aanmerking te nemen, met betrekking tot het gebruik van voorlopig leegstaande gebouwen voor de ontwikkeling van projecten inzake circulaire economie.

Volgens **de Raad** moet eveneens worden gewaakt over de coherentie met het beleid dat in het Vlaamse en Waalse gewest wordt uitgewerkt. Zo dringt **de Raad** erop aan dat het industrievraagstuk vanuit het metropolitaans oogpunt zou worden behandeld. Interacties met de beide andere gewesten zijn namelijk onontbeerlijk voor de uitwerking van een coherent industrieplan op gewestelijk en interregionaal niveau (voorbeeld : het programma voor territoriale ontwikkeling Top Noordrand). In het vooruitzicht van een circulaire economie is het immers weinig realistisch om alle industriële activiteiten op het beperkte Brussels grondgebied te willen samenbrengen. Om elke negatieve concurrentie tussen de gewesten te vermijden, moet men bijgevolg naar synergiën en complementariteit tussen de industriële activiteiten streven.

In dit verband dient men te verduidelijken dat **de Raad** dan wel de term "Gewest" gebruikt maar dat deze term ruimer moet worden gezien als het grondgebied beperkt tot de administratieve grenzen. Men moet de metropolitaanse dimensie van de benadering voor ogen houden.

Algemene beschouwingen

1. Heeft men nood aan een industrie ?

Voor **de Raad** is het antwoord op de vraag **BEVESTIGEND**, met name omdat de industrie :

- een **essentiële schakel van de waardeketen** is : de andere sectoren (diensten, verkoop...) , die deze waardeketen vormen, bevinden zich zowel stroomop- als stroomafwaarts van de industrie ;
- meerwaarde creëert voor het Gewest en de Brusselaars omwille van haar capaciteit om **economische rijkdom** te creëren, op financieel vlak, maar eveneens inzake **internationale uitstraling, onderzoek en ontwikkeling** ;
- borgstaat voor een gediversifieerde economie die **de slagsterkte** bevordert : het feit dat de steun van het Gewest in de eerste plaats uitgaat naar een stevige en gediversifieerde industriële basis, die aan de geografische realiteit van Brussel is aangepast - in

complementariteit met zijn periferie - zal het Gewest in de mogelijkheid stellen om van een grotere veerkracht te getuigen bij een crisis ;

- het behoud van **een sociale diversiteit** mogelijk maakt (en met name van laaggeschoolden personen met een handicap, hoogopgeleide personen...), evenals het scheppen en het behoud van **kwaliteitsvolle arbeidsplaatsen** : een stad zoals Brussel overlaten aan een zuiver administratief lot zou tot een definitieve dualisering van de werkgelegenheid kunnen leiden, met - enerzijds - werknemers die administratieve en managementstaken voor hoogopgeleiden vervullen en - anderzijds - personen die niet-gekwalificeerde jobs in basisdiensten uitoefenen in precare omstandigheden ;
- de ontwikkeling van een activiteit **ten dienste van de werking van het Gewest** mogelijk maakt, evenals de herlokalisering van de productiemiddelen : vanuit het oogpunt van de duurzaamheid moet lokaal worden geproduceerd wat lokaal zal worden verbruikt, en aldus kan de beperking van de ecologische impact van de productie en het verbruik tot nieuwe lokale arbeidsplaatsen leiden.

2. Welke industrie ?

De Raad baseert zich op een klassieke definitie van de industrie maar brengt in dit advies bepaalde verduidelijkingen aan wat betreft de activiteiten, uitdagingen en de gewestelijke specifieke kenmerken die ermee zijn verbonden. Het plan zal immers rond deze definitie moeten worden opgebouwd maar zal moeten preciseren welke activiteiten noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de industrie. Deze definitie vormt namelijk een van de schakels van de waardeketen. Een wisselwerking met de andere sectoren is bovendien onontbeerlijk. De definitie moet een weergave zijn van de rijkdom van de diversiteit van het Brussels economisch weefsel.

Zo moet de industrie volgens **de Raad** worden omschreven als een productieactiviteit van afgewerkte en half afgewerkte **materiële goederen**.

De Raad verduidelijkt dat deze definitie met name de volgende activiteiten omvat :

- de herstelling en restauratie van materiële goederen;
- de handwerksnijverheid;
- de activiteiten inzake stedelijke landbouw;
- de bouwactiviteiten;
- de productieactiviteiten van creatieve industrieën;
- de activiteiten inzake afvalverwerking (in een circulair perspectief).

De Raad heeft ervoor gekozen om de productieactiviteiten van immateriële goederen niet te behandelen en om deze niet in het Brussels industrieplan op te nemen. Volgens hem kennen deze activiteiten immers niet de klassieke problemen waarmee de industrie wordt geconfronteerd (geluids- en geurhinder; nood aan ruimte; logistiek...). **De Raad** vraagt evenwel met aandrang dat deze activiteiten elders aan bod zouden komen omwille van hun economische meerwaarde, in termen van toegevoegde waarde, werkgelegenheid, enz.

Daarbij komt dat de industrie mettertijd haar productiewijzen aanpast door hierin met name de nieuwe technologische mogelijkheden op te nemen, over te gaan tot een mutualisering van de hulpbronnen en door rekening te houden met de nieuwe verbruikswijzen (voorbeeld : de economie van de functionaliteit). **De Raad** meent dat het Brussels industrieplan zich deze gegevens en de realiteit op het terrein geleidelijk moet toeëigenen teneinde tegen hetzelfde ritme te evolueren als de industrie zelf, en om de gepaste antwoorden te kunnen bieden op de vraagstukken die zich kunnen stellen.

Teneinde de mogelijkheid open te houden om nieuwe industrieën te onthalen en rekening te houden met de evoluties in de industriële wereld, vindt **de Raad** dat men geen gebruik moet maken van de NACE-codes. Deze laten volgens hem niet toe om de diversiteit en de complexiteit van het gewestelijk economisch weefsel te vatten en negeren met name een reeks van nieuwe technologische activiteiten, het ontstaan van de functionele economie, de notie van waardeketen... Deze elementen werden immers niet opgenomen in de Europese hervorming van de NACE-codes van 2008.

3. Welk Brussels industrieplan ?

3.1 Doelstellingen van het Brussels industrieplan

De Raad herinnert eraan dat dit plan werkzaam moet zijn in het kader van een transversale logica en van coherentie moet getuigen wat betreft de andere bestaande plannen, programma's en normen. Het moet door de voltallige Brusselse regering worden gedragen en zijn gevolgen moeten zich over meer dan één legislatuur uitstrekken. Er zullen vanzelfsprekend recurrente evaluaties nodig zijn om het aan te passen in functie van de realiteiten op het terrein.

Volgens **de Raad** moet de **hoofddoelstelling** van het Brussels industrieplan erin bestaan, het behoud en de ontwikkeling van de industrie te verzekeren (*"ondersteunen wat bestaat en de toekomst voorbereiden"*).

- **Ondersteuning van wat bestaat**

De Raad is van oordeel dat de industrieën, die vandaag aanwezig zijn te Brussel, moeten worden ondersteund en desgevallend begeleid in hun mogelijke evoluties in de toekomst. Deze industrieën hebben immers hun eigen redenen om zich op het Brussels grondgebied te vestigen (aanwezigheid van klanten, aantrekkelijkheid van het merk "Brussel", nabijheid van de werknemers, aanwezigheid van de vereiste infrastructuur...). Zij verdienen dan ook de steun van de overheid om hun activiteiten te vrijwaren en verder te ontwikkelen.

- **De toekomst voorbereiden**

Volgens **de Raad** moet het Gewest zich voorbereiden op de uitdagingen van de nieuwe industrie die met name de integratie vereisen van :

- de nieuwe wijzen van beheer, gebaseerd op networking, de verbonden die tot stand komen op grond van open data-informatie;
- de aspecten inzake circulaire economie;
- de nieuwe technologieën, de automatisering van processen;
- de aspecten van de functionaliteitseconomie die erin bestaat, de verkoop van goederen te vervangen door de verkoop van het gebruik van deze goederen (of van bijhorende diensten), door hierin de milieu- en sociale eisen van de verbruikers op te nemen;

- de milieu- en klimaatverbintenissen van het Gewest;
- de producties in het vooruitzicht van een interstedelijk verbruik.

3.2 Kenmerken in aanmerking te nemen wat betreft een industrie in een stedelijk milieu

Om deze dubbele doelstelling (“*ondersteunen wat bestaat en de toekomst voorbereiden*”) te verwezenlijken, vraagt **de Raad** dat het plan de voorkeur zou geven aan een benadering op basis van kenmerken die in aanmerking moeten worden genomen om de ontwikkeling van een industrie te verzekeren die compatibel is met het stedelijk milieu, de nodige veerkracht vertoont en toegevoegde waarde creëert.

Deze elementen moeten overduidelijk worden opgenomen in het Brussels industrieplan en zowel de industrie als het Gewest in de mogelijkheid stellen om het belang te waarderen van een voorzetting van activiteiten of van een nieuwe vestiging op het Brussels grondgebied.

De Raad preciseert evenwel dat alle industrieën, die hun activiteit(en) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wensen te ontwikkelen, niet aan al deze kenmerken moeten voldoen (het zijn geen cumulatieve criteria) :

- **De meerwaarde als schakel van een waardeketen**

De Raad is van oordeel dat men de industrie moet bekijken vanuit een clusteringperspectief (en nagaan welke de andere acties zijn die bepaalde sectoren kunnen versterken) en van een waardeketen (nagaan welke de noden zijn stroomop- en stroomafwaarts van een activiteit).

Zo kan het feit dat men een schakel van de waardeketen is volgens **de Raad** met name worden verwezenlijkt door de samenwerking van ondernemingen, activiteiten van onderaanbesteding, de lokalisatie van de klanten, de markt van de onderneming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- **De meerwaarde inzake economische impact**

De Raad is de mening toegedaan dat de meerwaarde inzake economische impact met name moet worden opgevat onder de vorm van het creëren van financiële waarde en loonmassa die fiscale gevolgen zullen meebrengen, een internationale uitstraling van Brussel, evenals een vermenigvuldigingscoëfficiënt wat betreft bepaalde activiteiten (rechtstreekse en onrechtstreekse gevolgen voor andere activiteitensectoren).

- **De impact inzake werkgelegenheid**

De Raad dringt aan op het feit dat men bij de beoordeling van de impact inzake werkgelegenheid rekening moet houden met de verschillende kwalificatieniveaus - de industrie biedt werkgelegenheid aan laaggeschoolden, geschoolden en hogeschoolden – en met de sociale diversiteit : aantal gecreëerde (met name Brusselse) arbeidsplaatsen, aantal behouden jobs, aantal aangeworven personen uit risicogroepen en kansarme wijken, arbeidsdichtheid/intensiteit, mogelijkheden om opleidingen te volgen en stages te lopen, percentage wat betreft het behoud van competenties, de « STEAM » jobs² en deze in verband met hoogopgeleide personen die aan een universiteit zijn afgestudeerd...

² STEAM verwijst naar de groepering van de gebieden van de wetenschappen, technologie, engineering, kunst en mathematica.

- **De impact inzake innovatie**

De Raad is van mening dat de industrie terzelfder tijd een potentiële bron van innovatie is en een gebruiker ervan.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt met zijn verschillende universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra... een gunstige stedelijke omgeving voor innovatie. **De Raad** vindt dan ook dat de samenwerking van de academische en industriële wereld in het Brussels gewest moet worden aangemoedigd.

Zo kan worden samengewerkt tussen onderzoeksactiviteiten op academisch vlak en de sectoren (niet delokaliseerbaar), zoals de medische en ziekenhuissectoren, de technologische (ICT in de brede zin) en de watersector, de afvalverwerking en de energie. De oprichting van spin-offs (economische toepassing van een academisch onderzoek dat vaak via de universiteiten wordt gefinancierd) en van startups vormt de verwezenlijking van deze samenwerking.

De Raad meent bovendien dat de concentratie van innovaties binnen een gegeven gebied aanzet tot innovatie (vermenigvuldigend effect) en bijdraagt tot de internationale positionering van Brussel (imago van het merk "Brussel").

- **Een antwoord bieden op een lokale nood**

Voor **de Raad** vormt het feit dat een industrie voldoet aan een nood op de lokale markt een relevant element is waarmee rekening moet worden gehouden. Zo vindt **de Raad** dat een industrieel bedrijf optimaal kan werken indien het deel uitmaakt van een groter geheel stroomop- (leveranciers, kapitaal en personeel) en stroomafwaarts (klanten).

- **De circulariteit**

Het feit dat een industrie noties van circulariteit hanteert bij haar werking is een element dat kan worden gevaloriseerd. **De Raad** vindt het belangrijk dat de circulariteit tot een prioriteit wordt gemaakt en dat projecten van mutualisering en industriële symbiose worden bevorderd.

De Raad nam reeds een standpunt in over deze notie van "circulaire economie", en nodigt de lezer uit om kennis te nemen van zijn initiatiefadvies van 24 november 2016 over het Gewestelijk Plan voor de Circulaire Economie (GPCE) (zie bijlage).

- **De stedelijke integratie vanuit een functioneel en architecturaal oogpunt**

De Raad is van oordeel dat de nadruk in een dicht stedelijk weefsel moet worden gelegd op de ontwikkeling van industrieën die voldoen aan de geluids- en verontreinigingsnormen, die verenigbaar zijn met de woonfunctie en kunnen produceren op een kleine oppervlakte of op verschillende niveaus. Het betreft ondernemingen die zich in een gemengd project kunnen inschakelen (woon- en industriële functie) en bijgevolg activiteiten kunnen ontwikkelen in de nabijheid van woningen en collectieve voorzieningen, zonder de andere functies ten dienste van het Gewest te storen.

Aldus zullen de ondernemingen volgens **de Raad** opnieuw belang hebben bij een vestiging in de onmiddellijke nabijheid van hun klanten en leveranciers om te lange distributieketens te vermijden. Aangezien de ruimte in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steeds schaarser wordt, zullen de ondernemingen hun uitrustingen steeds meer met elkaar moeten delen. Dit vereist dat hen specifieke ruimten worden voorbehouden in het Gewest, opdat de ondernemingen zich rond deze gedeelde ruimten zouden kunnen ontwikkelen (zie punt 4.1).

4. Bepaling van de voorwaarden / uitdagingen om het bestaande te steunen en de toekomst voor te bereiden

Behalve meer algemene aspecten die aan alle ondernemingen ten goede kunnen komen, meent **de Raad** dat het Brussels industrieplan gunstige voorwaarden moet creëren teneinde de industrie in de mogelijkheid te stellen om zich in een stedelijke context te ontwikkelen, meer bepaald wat betreft de volgende aspecten :

4.1 Ruimtelijke Ordening

- **Vrijwaring van de stedelijke industriegebieden (SIG) en de gebieden voor havenactiviteiten en vervoer (GHAV)**

Het demografische GBP heeft ervoor gezorgd dat bepaalde stedelijke industriezones tot ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving (OGSO) werden omgevormd.

Welnu, voor **de Raad** is het belangrijk dat het Gewest de bestaande industriezones behoudt, zoals vermeld in zijn advies van 2 juli 2012 over het demografische GBP. Zo vraagt **de Raad** om het aantal afwijkende BBP te beperken (en een volledig verbod te voorzien in de behouden SIG). Ook al is **de Raad** overtuigd van de noodzaak van een mixiteit, toch is hij er zich terdege van bewust dat sommige industriële activiteiten (in de brede zin) onverenigbaar zijn met de woonfunctie, met name omwille van de veroorzaakte hinder (stof-, geluids-, geurhinder...).

Gelet op het beperkte potentieel inzake geografische expansie te Brussel, stelt **de Raad** voor dat het Industrieplan tevens een verdichting van de industriezones zou voorzien.

De Raad vraagt met aandrang om eveneens bijzondere aandacht te besteden aan het behoud van de GHAV die onontbeerlijk zijn voor de logistieke uitbouw van de industrie en van het Gewest in zijn geheel.

- **Een betere begeleiding van de ontwikkeling van de OGSO**

De Raad is van mening dat de activiteiten, die in de OGSO moeten worden bevorderd, beter dienen te worden omschreven. De kenmerken, die in punt 3 door **de Raad** worden bepaald, kunnen als basis fungeren om de activiteiten te onderscheiden die zich het best in de OGSO kunnen ontwikkelen.

De Raad wenst te verduidelijken dat de logistieke activiteiten in de OGSO moeten worden aanvaard, voor zover deze passen in het kader van de waardeketen. Deze gebieden mogen daarentegen geen zuivere immateriële productieactiviteiten omvatten die in werkelijkheid dienstactiviteiten zijn.

De Raad onderstreept bovendien dat er een denkproces moet worden gevoerd teneinde aan de ontwikkelaars van projecten de instrumenten ter beschikking te stellen om deze mixiteit in optimale omstandigheden te begeleiden (tussen de woon- en industriële functie). Een factor tot welslagen ligt ongetwijfeld in het gezamenlijk ontwerp van projecten met betrekking tot de specifieke kenmerken van de industriële activiteit die moet worden geïntegreerd. Wat betreft de bestaande ruimten, moet een denkproces worden gevoerd dat voorrang geeft aan het behoud van de activiteit door specifieke complementaire inrichtingen om de geluids-, geur- en visuele hinder tot een minimum te herleiden.

Verschillende voorbeelden in het buitenland (Londen³, Rotterdam⁴) zouden tijdens een eerste fase als inspiratie kunnen fungeren en een werkbasis vormen.

Voor **de Raad** zou het bijgevolg interessant zijn om in een eerste fase de sites te bepalen waarop zo'n benadering zou kunnen worden overwogen.

- **Grondbeheersing**

Ten behoeve van de publieke grondbeheersing is het volgens **de Raad** nuttig om :

- de opdracht van de publieke operatoren, zoals Citydev, de Haven van Brussel en de MSI te ondersteunen door een versterking van het kwaliteitsvol overleg met de actoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van specifieke projecten;
- een specifiek beleid te voeren voor grote braakliggende terreinen (voorbeeld : Schaarbeek-Vorming) die bestemd zijn voor economische, industriële en logistieke activiteiten;
- na te denken over de aanwending van het recht van voorkoop waarop vandaag in het Brussels gewest te weinig beroep wordt gedaan;
- stil te staan bij het vraagstuk van de verontreinigde bodems waarvoor de overheid door tussenkomst van Citydev over de vereiste expertise beschikt om de kwestie aan te pakken.

De grondbeheersing moet met name toelaten om experimentele projecten te steunen waarvan de economische leefbaarheid nog niet kon worden aangetoond. **De Raad** stelt in dit verband eveneens voor om de conclusies van de werkgroep van het platform "CiReDe" (Circular Regulation Deal) in aanmerking te nemen. Deze hebben betrekking op het gebruik van gebouwen, die voorlopig leegstaan, om hierin projecten van circulaire economie mogelijk te maken.

De Raad is bovendien de mening toegedaan dat ook de private gronden niet mogen worden vergeten. Het is namelijk nodig om op het grondgebied ook een gespreide activiteit te behouden.

Tenslotte moet ook de kwestie van de gewestelijke winning van de meerwaarde van gronden ingevolge het GBP (teneinde delokalisaties te vermijden waartoe wordt aangezet door de realisatie van een meerwaarde) worden behandeld.

- **Integratie van de industrie in een stedelijke omgeving**

De Raad vindt dat men aan de volgende elementen moet werken indien men de integratie van industrieën in het stedelijk milieu wil ondersteunen en vergemakkelijken :

- Verbetering van de leesbaarheid en de coherentie van de verschillende plannen en reglementen;
- De versnippering van bevoegdheden vermijden, zowel vanuit politiek als administratief oogpunt teneinde de vraagstukken beter te kunnen bevatten in het kader van een globale benadering;
- De administratieve vereenvoudiging aanmoedigen en een inflatie van het aantal gesprekspartners vermijden;

³ https://www.london.gov.uk/sites/default/files/136_industrial_intensification_and_co-location_study_-_design_and_delivery_testing_reduced_size.pdf

⁴ http://citiesofmaking.com/wp-content/uploads/2018/05/CoM_CityReport-0523-LR.pdf

- Goede praktijken verspreiden voor de inrichtingen en de beperking van de hinder;
- De inwoners sensibiliseren voor de nood van het samenleven met bepaalde activiteiten.

Naar het voorbeeld van wat Citydev onderneemt voor zijn activiteitsites, vraagt **de Raad** om na te denken over de identificatie van een referent voor de andere sites van het Gewest (facilitator tussen de besturen en de industrieën) die contacten legt en informatie verstrekt teneinde de integratie van industriële ondernemingen in het stadsweefsel te verzekeren.

- **Zichtbaarheid geven aan de industrie in het stadsmilieu**

De Raad is de mening toegedaan dat men de industrie zichtbaar moet maken in het stadsmilieu. Inderdaad :

- De industrie kampt met een zwak imago en wordt geassocieerd met vuil werk en hard labeur. Vandaag is de industrie echter ook een uiting van vakmanschap en (hoog)technologische kennis. Het is van belang om de zichtbaarheid ervan te verhogen in de stad. De industrie moet een vitrine krijgen die dit type van activiteiten in de verf zet (met name vanuit visueel en didactisch oogpunt);

De ondernemingen ten dienste van de stad (cementfabrieken, recyclagebedrijven...) die een reële meerwaarde betekenen voor de lokale stad moeten worden gesteund in hun initiatieven om hun imago te verbeteren;

- Bedrijven in de industriële sector evolueren ook naar dienstenbedrijven of commerciële bedrijven. Ze integreren de waardenketen als het ware binnen eenzelfde entiteit. Op vlak van regelgeving kan dit problematisch zijn. **De Raad** vraagt bijgevolg met aandrang dat de reglementeringen de met de hoofdactiviteit samenhangende activiteiten zouden mogelijk maken opdat de ondernemingen deze activiteiten zouden kunnen verderzetten;
- Ondernemingen zitten in de stad teveel 'in de hoek' van diegenen die de reglementering moeten ondergaan en er zich aan moeten aanpassen. Bedrijven moeten meer het gevoel krijgen dat ze welkom zijn en dat de regels er ook zijn om hun activiteiten mogelijk te maken (bijvoorbeeld moet een handelszaak die evolueert naar eigen productie, of de omgekeerde beweging, de mogelijkheid krijgen dit op de eigen vestigingsplaats te kunnen waarmaken). Dit is des te belangrijker omdat ruimte een schaars en dus duur goed is in de stad. Bovendien is de industriële activiteit een zwakke functie op de immobielmarkt, zodat ze onder druk komt te staan.

4.2 Economie

- **Specifieke steun voor de industriële bedrijven**

De Raad wijst erop dat de ondernemingen reeds van een hele reeks steunmaatregelen gebruik kunnen maken via het instrument van de steun voor economische expansie.

Behalve deze voorziening vraagt **de Raad** specifiek om :

- De stedelijke landbouw te ondersteunen door de ontwikkeling van de hele waardeketen waartoe met name de transformatienetwerken behoren;
- de publieke / publiek-private financiële producten te hervormen om een betere ondersteuning aan te bieden;

- De immateriële hulpbronnen in aanmerking te nemen bij de evaluatie van de ondernemingen door de GIMB, in de projectoproepen - of nog - de overheidsopdrachten;
- Een investeringsfonds op te richten van het type « Invest for Jobs » dat op paritaire wijze wordt beheerd door de sectorale sociale gesprekspartners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat zou overeenstemmen met een rechtstreekse herinvestering in de steun voor de ontwikkeling van de industrie.

Volgens **de Raad** moet de overheid openstaan voor innoverende projecten en een denkproces wijden aan de manier waarop de huidige reglementering hen kan steunen en begeleiden.

4.3 Werkgelegenheid - opleiding - onderwijs

De Raad vestigt de aandacht op de noodzaak om een plan te voorzien voor de herkwalificatie van arbeidsplaatsen die gedoemd zijn om te verdwijnen en om de organisatie te verzekeren van aangepaste opleidingen om de ondernemingen 4.0 in de mogelijkheid te stellen om gekwalificeerde arbeidskrachten te vinden. Hij wijst in dit verband – bijvoorbeeld - op het bestaan van de Waalse reconversiecellen die interessante resultaten opleveren, en vraagt om een gelijkaardig mechanisme in te voeren te Brussel. **De Raad** stelt in dit vooruitzicht voor dat de sectoren overgaan tot de analyse van de impact van de automatisatie wat betreft bepaalde jobs. Zo kan men de opleidingen en heroriëntaties bepalen die zouden moeten worden georganiseerd.

De Raad is van mening dat het Gewest voor de promotie en de aantrekkelijkheid van de industriële beroepen zal moeten instaan.

De Raad vindt bovendien dat in het bijzonder de nadruk zou moeten worden gelegd op het beheer en de promotie van de diversiteit in de industriële middens.

- **Onderwijs / opleiding**

Volgens **de Raad** moet men :

- Massaal investeren in onderwijs om jongeren op te leiden op het vlak van spits technologieën (met name via de benadering STEAM⁵) en om hen te sensibiliseren voor de industriële beroepen en de concepten van circulaire economie en duurzame ontwikkeling;
- Vormen van samenwerking uitwerken tussen het onderwijs en de ondernemingen, met name door het materieel ter beschikking te stellen, door het verrichten van bedrijfsstages te bevorderen, alternerende opleidingen, door partnerships tussen de fablabs en de onderwijsinstellingen...;
- De rol van de universiteiten, hogescholen en onderzoekscentra versterken door aan onderzoeksprojecten, de ontwikkelende competenties meer bekendheid te geven buiten de academische wereld, en door de partnerships met de industrie te vermenigvuldigen.

4.4 Onderzoek en innovatie

De Raad meent dat er te Brussel voor innoverende ondernemingen een potentieel aanwezig is voor de ontwikkeling van productiecentra op een bescheiden schaal. Een groot aantal kleine innoverende ondernemingen (spin-offs, startups, fablabs) zijn namelijk in Brussel gevestigd. Deze vaststelling is

⁵ STEAM verwijst naar de groepering van de gebieden van de wetenschappen, technologie, engineering, kunst en mathematica.

ongetwijfeld o.a. het gevolg van de aanwezigheid van verschillende universiteiten. Wanneer deze miniondernemingen een nieuw product ontwikkelen en dit wensen te commercialiseren, dan moeten zij eerst het onthaal van hun product op de markt « testen » door de productie van een kleine hoeveelheid (meestal een honderdtal exemplaren). Pas daarna kunnen zij starten met een productie op « industriële » schaal. Het is belangrijk dat men voor dit soort van producties een aanbod voorziet opdat Brusselse innovaties zouden kunnen worden gecommmercialiseerd, te meer daar de productie van gemiddelde hoeveelheden slechts weinig ruimte vereist en zich bijgevolg aan de Brusselse stedenbouwkundige verplichtingen kan aanpassen.

De Raad vraagt in dit verband om :

- De digitale dimensie in aanmerking te nemen (met name het gebruik van open data, het internet of things, ...) voor de industriële ontwikkeling;
- Het onderzoek te ondersteunen op alle digitale gebieden en op het vlak van de robotica, maar met een analyse van de sociaaleconomische en milieu-impact die eraan gekoppeld zijn.

4.5 Mobiliteit en logistiek

Voor **de Raad** is het essentieel dat de mobiliteit en de logistiek volwaardig deel uitmaken van het economisch / industriebeleid. Sommige economische activiteiten gaan met specifieke verkeersstromen gepaard. De bepaling van het type van activiteiten, die men in een specifieke zone wenst te ontwikkelen, moet vergezeld zijn van een analyse van de (verwachte) verkeersstromen.

- **Coherentie met andere plannen en programma's**

Een coördinatie van de verschillende bestaande programma's en plannen is onontbeerlijk voor een coherent economisch beleid :

- Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) voorziet dat de havenzone Noord en Schaarbeek-Vorming bestemd zijn voor de geïntegreerde ontwikkeling van logistieke, distributie- en stockagecentra. Dit vereist dat het vrachtvervoer vanuit het noorden (en het zuiden) van Brussel naar de logistieke zones en de havenzone te Brussel wordt vergemakkelijkt.
- Het voorstel van nieuw Gewestelijk Mobiliteitsplan voorziet dat er rijstroken worden voorbehouden aan het vrachtvervoer. Zo wil men de toegankelijkheid van de logistieke zones en de havenzone te Brussel voor het vrachtverkeer waarborgen.
- Het Strategisch Goederenvervoerplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Waterweg

De Raad is van oordeel dat de waterweg moet worden gevaloriseerd en dat de logistieke functie van het kanaal behouden moeten blijven. De logistieke aspecten moeten aan bod komen aan het begin van de uitwerking van inrichtingsprojecten voor een zone. De industrieën gevestigd in de industriezones langsheen het kanaal moeten ertoe worden aangezet om zoveel mogelijk van de waterweg gebruik te maken. Het Gewest zou hiertoe zijn fiscale stimuli kunnen uitbreiden om de ondernemingen ertoe aan te zetten om de waterweg meer te gaan gebruiken voor het vervoer van goederen.

Volgens **de Raad** is het eveneens essentieel dat het beleid van de Haven van Brussel de voorkeur geeft aan de vestiging en het behoud van ondernemingen op zijn terreinen die een rechtstreekse band met de waterweg vertonen.

- **Stedelijke distributiecentra (SDC)**

De Raad is de mening toegedaan dat de organisatie van de mobiliteit en de logistiek essentieel is om de schaafeffecten te kunnen benutten, evenals voor een meer doeltreffende distributie. Hiertoe, en in overeenstemming met het mazenconcept, dat in het ontwerp van het plan GOOD MOVE wordt ontwikkeld, moet men terreinen voorzien voor de vestiging van SDC in de wijken.

- **Bereikbaarheid van de industriële bedrijven**

De Raad oordeelt dat de fysieke bereikbaarheid van de industriesites moet verzekerd zijn, met name voor de Brusselse werknemers. Hij vindt in dit verband dat de verbindingen van het openbaar vervoer naar de betrokken zones moeten worden verbeterd, ook voor werknemers met gespreide arbeidsuren.

- **Interregionale samenwerking**

De Raad vraagt tenslotte om de interregionale samenwerking verder uit te bouwen, met name inzake mobiliteit en logistiek : **de Raad** oordeelt in dit verband dat het project van de metropolitane gemeenschap, die in de Zesde Staatshervorming is vooropgesteld, een instrument vormt om aan deze vraag te voldoen.

4.6 Leefmilieu

De Raad is de mening toegedaan dat een degelijk milieubeheer van de industriële ondernemingen in meer dan een opzicht noodzakelijk is.

Zo'n beleid moet enerzijds toelaten om de negatieve externe factoren te beheren, zich bewust te worden van een aantal kosten en om aldus de kosten van bepaalde posten te verminderen. Deze bewustwording kan de ondernemingen er tevens toe aanzetten om na te denken over een wijziging van de productiewijzen teneinde hun milieuprestaties te verbeteren en het gebruik van hulpbronnen - ook inzake energie - te optimaliseren. Men kan dit beschouwen als een eerste fase in de overstap naar een meer circulaire economie, zoals deze wordt voorgestaan in het GPCE.

Een goed milieubeheer maakt het anderzijds mogelijk om de aanvaardbaarheid van industriële activiteiten te verhogen, de transparantie te verbeteren, evenals de communicatie met de gemeenschap waarin het bedrijf actief is. De ondernemingen moeten evenwel worden begeleid en ondersteund bij de uitwerking van dit beheer. Zij beschikken immers niet noodzakelijkerwijs over de vereiste hulpmiddelen en kennis. Dit mag bovendien geen bijkomende verplichting vormen maar moet - integendeel - een factor zijn voor het welslagen van het industrieel project.

De Raad is van oordeel dat een vereenvoudiging en rationalisering van de milieuwetgeving zich opdringt om de ontwikkeling van productieve activiteiten op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen. Zo'n vereenvoudiging en rationalisering mogen niet tot een deregulering leiden.

Vandaag bestaan er tal van - vaak ingewikkelde - teksten inzake leefmilieu. Het blijkt vaak moeilijk voor de ondernemingen om de reglementen, die op hun situatie van toepassing zijn, te kennen en te begrijpen, evenals om de evolutie van deze reglementeringen op te volgen (het vraagstuk van de na te leven geluidsnormen vormt een goed voorbeeld van de moeilijkheden waarmee de industriële

actoren worden geconfronteerd). Deze reglementeringen moeten nochtans een fundamentele opdracht vervullen wat betreft de aanvaardbaarheid van een industriebeleid, in de mate waarin deze de negatieve impact (en met name de milieu-impact) van industriële projecten moeten beperken. Volgens **de Raad** is het wenselijk, en zelfs onontbeerlijk dat alles wat betrekking heeft op bepaalde onderwerpen in een enkele tekst wordt samengebracht (codificering, sectorale besluiten...), en om over te gaan tot een administratieve vereenvoudiging (enig loket, enige vergunning, elektronische procedures) om de ontwikkeling van de industriële sector mogelijk te maken.

De (bestaande en toekomstige) ondernemingen moeten bovendien worden begeleid wat betreft een verduidelijking van de milieuverplichtingen waaraan zij dienen te voldoen. Het systeem van de « autocontrole gidsen », dat is opgezet door het FAVV⁶, vormt in dit opzicht een goed voorbeeld.

4.7 Fiscaliteit

Inzake fiscaliteit vindt **de Raad** dat men met name :

- Erover moet waken dat de fiscaliteit geen rem vormt op de industriële activiteit;
- De impact van fiscale wijzigingen op de industrie aan een evaluatie moet onderwerpen;
- Een coherente fiscaliteit moet uitbouwen op gewestelijk en gemeentelijk vlak en tussen de gemeenten onderling.

4.8 Op internationaal vlak

Wat betreft **de Raad**, zou het Brusselse industrieplan eveneens de vraagstukken moeten behandelen van de internationale promotie van de sector en van de valorisatie van de Brusselse industriële knowhow in het buitenland.

*
* *

⁶ <http://www.favv.be/professionelen/autocontrole/gidsen>

Bijlage: initiatiefadvies GPCE

Vooraf

Dit initiatiefadvies is een voortzetting van het advies dat op 16 juni 2015 betreffende de overgang van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar de kringlooeconomie werd uitgebracht ([A-2015-034-ESR](#)). De Raad stelt met genoeg vast dat er bij de opmaak van het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (hierna GPCE) met bepaalde elementen van dit advies rekening werd gehouden.

Advies

Algemene beschouwingen

Overgang en opportuniteit

De Raad is van oordeel dat de economie onlosmakelijk verbonden is met een ecosysteem waarvan ze afhangt, omdat ze er alle middelen uithaalt die nodig zijn om te functioneren. In een wereld waarin deze middelen beperkt zijn, is het echter niet levensvatbaar om aan een lineaire economie naar het model « delven-produceren-consumeren-weggooien » te blijven vast houden. Daarom is de overgang naar de circulaire economie noodzakelijk geworden om zowel de ecologische urgentie te beantwoorden, maar ook omwille van de voordelen die dit nieuwe economische model de Belgische ondernemers kan verschaffen in termen van innovatie, ontwikkeling en positionering op een markt die steeds sneller evolueert, alsook in een sociaaleconomische context die steeds complexer wordt.

De Raad is dus van oordeel dat een overgang naar een circulaire economie een echte economische opportuniteit voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt. Anderzijds vindt hij een dergelijke economische overgang bijzonder relevant op een stedelijk grondgebied zoals ons Gewest.

Bovendien deelt **de Raad** het advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, wanneer deze benadrukt dat een « *een geslaagde transitie naar een circulaire economie moet [...] leiden tot de creatie van "gezamenlijke waarde", t.t.z. waarde voor zowel de samenleving, de ondernemingen als de werknemers.*

- *Een verbetering van het leefmilieu zal ten goede komen aan de samenleving als geheel ;*
- *Door in te spelen op een maatschappelijke trend kunnen bedrijven hun concurrentievermogen verhogen, maar ook nieuwe "businessmodellen" en nieuwe economische activiteiten ontwikkelen ;*
- *En de werknemers profiteren via het positieve effect op de werkgelegenheid, het behoud en de creatie van kwaliteitsvolle jobs en het ermee gepaard gaande inkomen »⁷.*

Om al deze redenen vindt **de Raad** het GPCE een eerste positief initiatief.

Creatie en behoud van (directe en indirecte) banen

De Raad meent dat de creatie, of op zijn minst het behoud van banen één van de hoofddoelstellingen van het gewestelijk beleid moet zijn.

⁷ CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN, Advies betreffende het « voorstel van federale maatregelen ter versterking van de circulaire economie », 21 september 2016, pagina 2.

Hoewel het moeilijk is om de mogelijke netto creatie van banen als gevolg van de tenuitvoerlegging van het GPCE in te schatten, is **de Raad** van oordeel dat de overgang naar een circulaire economie een bron van creatie en behoud van directe en indirecte banen zou kunnen zijn. Deze economische overgang zou het immers ook moeten toelaten om bepaalde economische activiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verankeren en om er aldus een zeker aantal banen te behouden.

De Raad vindt het van fundamenteel belang om een opleidingsluik te voorzien, zodat de Brusselaars zo nodig de vereiste vaardigheden kunnen verwerven om voor de gecreëerde of omgevormde posten te solliciteren (ongeacht deze zich op het grondgebied van ons Gewest of buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevinden, maar wel op een redelijke en aanvaardbare afstand).

In het kader van deze doelstelling stelt **de Raad** voor om er eveneens op toe te zien dat de maatregelen die ten uitvoer zullen worden gelegd, zoveel mogelijk rekening houden met de vaardigheden van de Brusselse werkzoekenden, zodat zij toegang zouden hebben tot de posten die in het kader van deze overgang zullen worden gecreëerd of omgevormd.

Lokalisatie van de economische activiteiten

De Raad dringt erop aan om grondruimten strikt voor economische en productieactiviteiten voor te behouden, om zich zo van de effectieve herlokalisatie van economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verzekeren. In dat opzicht vraagt hij om projecten van het type Irisphere te vermenigvuldigen, om zo meer concrete voorbeelden van industriële symbiose in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te hebben.

Bovendien herhaalt **de Raad** dat hij voor een herziening van het GBP pleit, opdat er in voldoende ruimten zou worden voorzien die louter voor economische en productieactiviteiten zijn voorbehouden, door gebieden voor stedelijke industrie (GSI) te vrijwaren en te creëren.

Ter informatie herinnert **de Raad** er ook aan dat hij verschillende beschouwingen betreffende de gemengde functies heeft geformuleerd in zijn advies van 2 juli 2012 betreffende het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot goedkeuring van het ontwerp van gedeeltelijke wijziging van het Gewestelijk Bestemmingsplan, dat op 3 mei 2011 werd vastgesteld ([A-2012-033-ESR](#)).

Overheidsopdrachten

De Raad herhaalt dat de overheidsopdrachten goed zijn voor 18% van het BBP. Hij beschouwt ze dus als fundamentele instrumenten om de beleidsdoelstellingen van het GPCE te behalen.

De Raad stelt dus voor dat de overheidsopdrachten bij de opmaak ervan de circulariteitsbeginselen zouden integreren. Hiertoe vraagt hij dat de toekomstige lastenboeken zouden specificeren welk resultaat de opdracht moet behalen, door er eveneens de ecologische, sociale en ethische doelstellingen in op te nemen, waarbij de dienstverleners vrijheden worden gelaten voor wat de middelen betreft (technieken, materialen, producten, ...) die moeten worden aangewend om deze resultaten te behalen. Momenteel verduidelijken de opdrachten doorgaans de gewenste methodologie of materiaal, zonder de door de opdracht verwachte behoefte en functionaliteit duidelijk aan te geven. Bijgevolg laten ze maar weinig flexibiliteit voor wat de meest geschikte en innoverende technieken betreft, die de dienstverlener zou kunnen aanbrengen.

De Raad meent dat de lastenboeken van de overheidsopdrachten moeten worden opgemaakt door er deze beschouwingen in op te nemen, om zo over innoverende en functionele lastenboeken te beschikken. In dat opzicht zouden buitenlandse praktijken inspirerend kunnen werken (bijvoorbeeld

de « Guide des achats professionnels responsables » die de kantons Genève en Vaud en de « Association des communes genevoises » met de steun van de Zwitserse Confederatie hebben opgemaakt⁸).

Om de verschillende aanbestedende overheden te helpen bij de opmaak van innoverende en functionele lastenboeken, stelt de Raad bovendien voor om een typelastenboek uit te werken dat als basisdocument zou dienen. Dit zou het meer bepaald toelaten om het risico op vergetelheden of vergissingen bij de opmaak van deze lastenboeken te verkleinen. De uitwerking van een dergelijk typelastenboek moet een breed overleg met alle betrokken actoren voorzien. Bovendien zouden een uitwisseling van ervaring op dit vlak door de verschillende overheden en het verrichten van dit werk op een zo groot mogelijke schaal zowel de overheden, als de economische actoren ten goede komen. Als voorbeeld vermeldt hij het « Cahier des Charges Type-Bâtiments 2022 », dat het Waals Gewest heeft uitgewerkt. Dit document dient als referentie bij de opmaak van Bijzondere lastenboeken voor bouw- en renovatiewerken aan gebouwen. Het bevat ongeveer 9500 elementen die een technische expertise vormen die projectontwikkelaars bij de opmaak van Bijzondere lastenboeken kunnen verduidelijken, aanvullen of wijzigen.

Tot slot benadrukt **de Raad** dat er een inspanning op het vlak van opleiding van de aanbestedende overheden van de inschrijvers op overheidsopdrachten « circulaire economie » zal moeten worden geleverd.

Project- en financieringsaanvragen

De Raad benadrukt de moeilijkheid om bij projectaanvragen het begrip « behoud van banen » te laten gelden. Welnu, net zoals de creatie van banen vindt **de Raad** dat het behoud van bestaande banen een criterium is dat in aanmerking moet worden genomen. Bijgevolg stelt hij voor om de aanvragers te ondervragen over de tewerkstellingsvooruitzichten die hun projecten met zich meebrengen. Dit zou voor een grotere soepelheid zorgen en zou het projectontwikkelaars toelaten om dit begrip van behoud van bestaande banen ook te laten gelden wanneer ze hun dossiers indienen.

Bovendien vraagt **de Raad** om erop toe te zien dat ondernemingen die deelnemen aan de verschillende projectaanvragen die het GPCE voorziet, regelmatig over de stand van zaken van hun dossiers worden geïnformeerd. Anderzijds stelt hij voor om een feedback te voorzien naar de projectontwikkelaars toe van wie de projecten niet werden aanvaard. Dit om hen de redenen voor deze verwerping te verduidelijken (aangezien deze zou kunnen te wijten zijn aan een gebrek aan financiële middelen en niet aan de kwaliteit van een project) en zo de projectontwikkelaars de mogelijkheid te bieden om hun dossiers te verbeteren door ze te verwijzen naar structuren met kennis en vaardigheden op het vlak van duurzame economische overgang, met het oog op een nieuwe inschrijving.

Implicatie van de betrokken actoren

De Raad staat positief tegenover de « bottom up »-methodologie die werd ingesteld om in het kader van de uitwerking van het GPCE zoveel mogelijk opmerkingen in te zamelen.

Omdat het GPCE tot doel heeft om een economische langetermijnstrategie uit te stippelen, vindt **de Raad** het noodzakelijk om alle betrokken actoren op de dynamiek te laten aansluiten : openbare actoren, ondernemingen, onderzoekscentra, universiteiten, ... Meer bepaald vraagt hij om de

⁸ <http://www.achats-responsables.ch/>

privéactoren van de economische overgang naar een circulaire economie nauwer bij zowel de ontwikkeling, als bij de tenuitvoerlegging van het GPCE te betrekken.

Tevens vindt **de Raad** dat het opportuun zou zijn om zich ervan te verzekeren dat deze actoren aan de coördinatie, opvolging en evaluatie van het GPCE deelnemen (bijvoorbeeld op basis van het model dat in het kader van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu werd ingesteld). In dat opzicht staat **de Raad** positief tegenover het voorstel om ontmoetingen te organiseren tussen zijn leden en vertegenwoordigers van de Ministers of Staatssecretarissen die deze economische overgang besturen, om ze zo over de evolutie van het GPCE te informeren.

Sociale economie

De Raad stelt vast dat er in het GPCE een belangrijke plaats voor de sector van de sociale economie is weggelegd. Hij benadrukt de fundamentele rol van deze sector in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op het vlak van werkaanbiedingen, meer bepaald voor een publiek dat laaggeschoold is of ver van de arbeidsmarkt af staat.

Niettemin dringt **de Raad** erop aan om alle economische actoren, en dus de ondernemingen die niet onder de criteria van de sociale economie vallen, ten volle in het overgangsproces naar een circulaire economie te integreren. Tevens vraagt hij dat de sectorale arbeidsvoorwaarden ook van toepassing zouden zijn op de werknemers van de sociale economie die in deze sector werkzaam zijn, met inbegrip van de naleving van het Paritair comité dat voor de betrokken economische activiteit bevoegd is.

Tot slot herinnert **de Raad** eraan dat hij verschillende beschouwingen met betrekking tot de toepassing van het principe van uitgebreide verantwoordelijkheid van producenten in ondernemingen met sociaal oogmerk heeft geformuleerd in zijn advies van 7 juli 2016 inzake het voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende het beheer van afvalstoffen ([A-2016-049-ESR](#)). Hij herhaalt deze beschouwingen.

Voorwaarden tot wetslagen

Om de economische opportuniteit die deze overgang naar een circulaire economie biedt ten volle aan te grijpen, heeft **de Raad** verschillende voorwaarden tot wetslagen vastgesteld die hem van fundamenteel belang lijken, meer bepaald :

- Toezien op de coherentie van de maatregelen die ten uitvoer zullen worden gelegd ;
 - Vanuit een internationaal standpunt, door erop toe te zien dat de acties die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderneemt adequaat zijn afgestemd op de internationale akkoorden en doelstellingen die België heeft geratificeerd.
 - Vanuit een interregionaal standpunt, door een coördinatie te verzekeren tussen het beleid en de regelgevingen die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft vastgesteld en deze die het Waals en het Vlaams Gewest en de federale overheid ten uitvoer leggen. Bovendien zou er een bijzondere aandacht moeten uitgaan naar de maatregelen die in het hinterland van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden genomen.

In dat opzicht moet het streven naar synergiën en samenwerkingen een doelstelling zijn. Dit zal des te meer opportuun zijn voor de tenuitvoerlegging van acties waarvoor aanzienlijke financiële middelen moeten worden vrijgemaakt.

- Vanuit een intraregionaal standpunt, door zo nodig de wetgevingen te coördineren die materies behandelen die getroffen zijn door de evoluties die het GPCE met zich meebrengt en door erop toe te zien dat deze met de andere gewestelijke Plannen en Programma's samenhangen.

Anderzijds zou het opportuun zijn om zich ervan te verzekeren dat er geen wetgevende, administratieve of regelgevende belemmeringen zouden zijn, die de economische overgangsdynamiek zouden afremmen. Men dient echter een bescherming van het leefmilieu, de gezondheid, de veiligheid en de rechten van werknemers te waarborgen. In dat opzicht is er voor actie/maatregel « GOV 4 : *De initiatiefnemende Ministers zullen een eenvoudig, maar operationeel systeem voorstellen dat de vorm heeft van een platform voor identificatie en wegwerking van de technisch-administratieve belemmeringen voor de circulaire economie* », alsook voor het portaal « 1819.be » een vooraanstaande rol weggelegd.

Er kunnen hiertoe verschillende voorbeelden op de voorgrond worden geplaatst in het licht van de ontwikkeling van de circulaire economie :

1. een herziening van het GBP om er de productieactiviteiten een belangrijkere plaats in te geven ;
 2. een herziening van het statuut van « afvalstof » om zo het hergebruik te vereenvoudigen ;
 3. een herziening van de procedure om een milieuvergunning aan te vragen, om deze zo op andere administratieve procedures af te stemmen ;
 4. De gewestelijke doelstellingen op het vlak van mobiliteit in aanmerking nemen bij de tenuitvoerlegging van acties/maatregelen van het GPCE, om zo een bijzondere aandacht te besteden aan de ontwikkelingsvooruitzichten van de vervoersstromen die het GPCE met zich meebrengt. In dat opzicht zal het van fundamenteel belang zijn om zoveel mogelijk economische activiteiten binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelf te creëren.
- Een gezonde en eerlijke concurrentie tussen de verschillende actoren van de circulaire economie verzekeren.
 - Op een doeltreffende manier nagaan of de verplichtingen die in het GPCE zijn vastgesteld, worden nageleefd. Meer bepaald door deze opdracht een passend budget toe te kennen en door zich ervan te verzekeren dat alle actoren (waaronder uiteraard de nieuwe actoren die zich op de overgang naar een circulaire economie willen aansluiten) aan dezelfde regels zijn onderworpen, en hiertoe op dezelfde wijze worden gecontroleerd. Tot slot, indien er in het kader van de overgang naar een circulaire economie wetgevingen of regelgevingen zouden moeten worden aangenomen, moeten deze betrekking hebben op alle actoren.
 - Fasen voorzien om zo een serene overgang naar een circulaire economie te verzekeren. Deze verandering van economisch model moet gebeuren aan de hand van informatie en opleiding inzake de concepten en praktische instrumenten die momenteel bestaan en/of worden ontwikkeld (functionaliteitseconomie, ecodesign, veerkracht, enz.). Het belang en de toegang tot deze concepten en instrumenten voor de ondernemingen moeten massaal worden

versterkt, zodat deze van bij de ontwikkeling van een nieuw product of een nieuwe dienst in aanmerking worden genomen en ten uitvoer worden gelegd.

- De actoren begeleiden die meer problemen zouden kunnen ondervinden om de overgang naar een circulaire economie te verzekeren, meer bepaald ZKO's en kleine KMO's.
- De uitdaging aangaan inzake de coördinatie van talrijke actoren waarop deze economische overgang betrekking heeft en de samenwerking tussen de actoren van de overgang naar een circulaire economie organiseren. Dit opdat deze actoren in onderling overleg en niet « zonder contact met de buitenwereld » tewerk zouden gaan.
- Een duidelijk openbaar contactpunt « circulaire economie » vaststellen, waarnaar de ondernemingen zich kunnen richten.
- Rekening houden met het project bij de vaststelling van de circulariteitsschaal ervan. Zo kunnen bepaalde projecten van de circulaire economie zich ontwikkelen op de schaal van een wijk, een gemeente of het Gewest, en moeten andere projecten (meer bepaald ingeval van een industrieel project) op grotere schalen worden overwogen om rendabel te zijn.
- Zich inspireren op ervaringen en goede praktijken in België of uit het buitenland. Tevens dient men erop toe te zien dat er wordt voorkomen dat er inspanningen worden geleverd om maatregelen/projecten in te stellen waarmee ergens anders al van start zou zijn gegaan, in een relevante perimeter voor de circulariteit van de Brusselse economie.
- Zich ervan verzekeren dat er betrouwbare opvolgings- en statistische indicatoren bestaan die het toelaten om het GPCE objectief te evalueren en om het zo nodig bij te sturen.

*
* *